

KRÁTKÁ SDĚLENÍ A AKTUALITY SHORT NOTES AND CURRENTS NEWS

Zajímavé a vzácné druhy na výstavě živých hub ve Frýdku Místku v roce 2021

Interesting and rare species at the exhibition of live fungi in Frýdek Místek in 2021

JIŘÍ LEDERER & JANA TKÁČIKOVÁ

*Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek,
e-mail: houby_poradna@muzeumbeskyd.com; jana.tkacikova@muzeumbeskyd.com*

Keywords

collections, distribution range, ecology, Fungi, Moravia, Moravskoslezské Beskydy Mts., threatened species

Abstract

During the collection of fungi for the exhibition of live fungi in the Museum of the Beskydy Frýdek-Místek in 2021, 142 taxa of fungi were recorded in four more broadly conceived localities in the districts of Frýdek-Místek and Vsetín. There are three taxa in one of the endangered categories (red fungi lists), namely *Aleurodiscus disciformis* (belong to the category Critically Endangered), *Entoloma nitidum* and *Russula viscida* (belong to the category Near Threatened). Two taxa *Amanita submembranacea* and *Ramaria aurea* aff. belong to the category Data Deficient.

ÚVOD

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, p. o. tradičně pořádá podzimní výstavu živých hub ve frýdeckém zámku. V roce 2021 proběhla mykologická výstava nazvaná Živé houby v muzeu v termínu 19.–23. 9. 2021. Součástí výstavy byly kromě živých hub i panely s fotografiemi a texty věnované mykologii. Sběr hub zajistili pracovníci muzea, determinaci pak první autor příspěvku, který také na 20. 9. 2021 připravil mykologickou poradnu.

METODIKA

Houby byly sbírány v rámci okresu Frýdek-Místek na čtyřech širěji pojatých lokalitách a na jedné lokalitě v okrese Vsetín (Příloha 1). Ze zajímavých a vzácných hub bylo devět druhů dokladováno v herbáři FMM a níže jsou uvedeny komentáře k vybraným zajímavým a vzácným druhům. Nomenklatura byla sjednocena dle www.indexfungorum.org (ANONYMOUS 2021) a kategorie ohrožení dle Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky (HOLEC & BERAN 2006). Získaná data zatím nebyla vložena do nálezové databáze Agentury ochrany přírody České republiky (NDOP).

VÝSLEDKY

Komentáře k významnějším a ohroženým druhům

Škrobnatec diskovitý (*Aleurodiscus disciformis*) – CR – Hukvaldy

Saprotrof rostoucí na borce živých dubů, výjimečně i jiných listnáčů. Roste na volně rostoucích stromech nebo stromech na okrajích porostů. Vyskytuje se poměrně vzácně spíše v teplejších polohách. Tvoří drobné, zcela rozlité plodnice (v horní části může být naznačena tvorba kloboučků), které jsou poměrně tlusté asi 1–1,5 mm, plodná část je bílá nebo světle krémová a subikulum (spodní část plodnice přirůstající k substrátu) může být tmavší. Vyskytují se jen vždy na části obvodu kmene, takže pátrání po tomto druhu vyžaduje obejít strom kolem dokola. V Moravskoslezském kraji se kromě Hukvald vyskytuje ještě v NPP Ptačí hora nedaleko Krnova. V roce 2021 byla na trase floristického kurzu v Jakartovicích (CIMALOVÁ 2021) objevena nová lokalita na solitérně rostoucím dubu v k. ú. Býkov nedaleko Krnova (trasa v okolí Pochně, okraj louky S kóty Ve Smrči (411 m n. m.)). V Červené knize je veden jako kriticky ohrožený. Někteří mykologové ho však považují za druh spíše přehlížený.

Muchomůrka šedopochvová (*Amanita submembranacea*) – DD – Bílá

Nápadná mohutná pošvatka (tj. muchomůrka bez prstenu a na bázi třeně s pochvou), která může být vysoká i přes 20 cm. Pochva na bázi třeně je vně bílá a uvnitř šedá. Klobouk je většinou šedookrový až hnědý, většinou se zbytky vela. Třeň bývá většinou ozdoben klikatými příčnými proužky. V Moravskoslezských Beskydech se vyskytuje roztroušeně, v nižších polohách spíše vzácně.

Bělochoroš jabloňový (*Aurantioporus fissilis*) – Hodoňovice

Chorošovitý druh vyrůstající převážně na starých vysokokmenech jabloní, méně často i na jiných listnáčích (jasany, javory, jírovce). Tvoří tlusté kopytovité bílé plodnice, které ve stáří mohou mít narůžovělý nádech. Naspodu klobouku jsou dlouhé, drobné bílé

rourky. Dužnina je v mládí dost měkká a až ve stáří je tužší. Plodnice se často tvoří v dutinách. Zajímavá je obsah tuků v plodnicích, usušené plodnice (např. v herbářích) často zanechávají na obalech mastné skvrny. V okolí Frýdku-Místku se vyskytuje spíše vzácně a ve vyšších polohách neroste.

Kyjanka křehká (*Clavaria fragilis*) – Jamník

Houba tvoří trsy zcela bílých nerozvětvených plodnic, které jsou tenké a dlouhé až 15–20 cm. Vyrůstá většinou na travnatých místech nebo v bylinném porostu na okrajích lesů a v parcích. Několik trsů může pokrývat plochu i několik m². Ve vysoké trávě mohou být přehlíženy, v nízkém porostu jsou však dosti nápadné. V okolí Frýdku-Místku i v Beskydech se vyskytuje roztroušeně.

Sluka svrasklá (*Cortinarius caperatus*) – Samčanka

Česky sluka svrasklá, ještě nedávno byla řazena do rodu *Rozites*, dnes ovšem do rodu pavučinec. Od ostatních pavučinců, které mají mezi okrajem klobouku a třením vláknitou pavučinku, se liší dvojitým blanitým prstenem na třeni. Klobouk, lupeny i třen jsou okrové. Vyrůstá ve vlhkých a mechatých lesích. V České republice je jen místy hojnější, například v jižních a jihozápadních Čechách (kde je vyhledávanou velice chutnou jedlou houbou, místy lidově zvanou kukymuky). Na severovýchodě ČR se vyskytuje velice vzácně, v Moravskoslezských Beskydech je známá pouze z povodí potoka Červík, kde se však vyskytuje pravidelně. Pravděpodobně jí tu vyhovuje značná vlhkost a bohaté mechové patro.

Závojenka lesklá (*Entoloma nitidum*) – NT – Samčanka

Vzhledově velmi nápadná a krásná závojenka. Klobouk a třen jsou ocelové modré a kontrastují s živě růžovými lupeny. Plodnice jsou menší o výšce do 5 centimetrů a průměr klobouku je zřídka o něco větší. Vyrůstají jednotlivě či v menších skupinách. Vyskytuje se v kyselých smrčinách, v Moravskoslezských Beskydech velmi roztroušeně, v Pobeskydí velmi vzácně. V sušších letech se nemusí vyskytnout vůbec.

Lesklokorka Pfeifferova (*Ganoderma pfeifferii*) – Hukvaldy

Vzácnější lesklokorka parazitující na starých bucích. Tvoří kopytovité plodnice, které vyrůstají většinou blízko báze kmene. Povrch klobouku je pokryt silnou pryskyřičnatou vrstvou, která se při přiložení hořící zápalky taví, což jí dost odlišuje od podobných druhů. Naspodu klobouku jsou velice drobné bělavé nebo naokrovělé rourky. Způsobuje pomalu postupující bílou hnilobu jádrového dřeva, takže parazitace i po několik desítek let nezpůsobuje snížení vitality (fyziologické vitality) či stability (biomechanické vitality) napadeného jedince. Vyskytuje se dosti vzácně. V Moravskoslezském kraji je kromě Hukvald známá i ze zámeckého parku v Šilheřovicích.

Obr. 1: Škrobnatec diskovitý (*Aleurodiscus disciformis*). Foto J. Lederer.

Fig. 1: *Aleurodiscus disciformis*. Photo by J. Lederer.

Obr. 2: Muchomůrka šedopochvová (*Amanita submembranacea*). Foto J. Lederer.

Fig. 2: *Amanita submembranacea*. Photo by J. Lederer.

Obr. 3: Bělochoroš jabloňový (*Aurantioporus fissilis*). Foto J. Lederer.

Fig. 3: *Aurantioporus fissilis*. Photo by J. Lederer.

Obr. 4: Kyjanka křehká (*Clavaria fragilis*). Foto J. Lederer.

Fig. 4: *Clavaria fragilis*. Photo by J. Lederer.

Obr. 5: Sluka svrasklá (*Cortinarius caperatus*). Foto J. Lederer.

Fig. 5: *Cortinarius caperatus*. Photo by J. Lederer.

Obr. 6: Závojenka lesklá (*Entoloma nitidum*). Foto J. Lederer.

Fig. 6: *Entoloma nitidum*. Photo by J. Lederer.

Obr. 7: Lesklokorka Pfeifferova
(*Ganoderma pfeifferii*). Foto
J. Lederer.

*Fig. 7: Ganoderma pfeifferii. Photo
by J. Lederer.*

Obr. 8: Korálovec bukový
(*Hericium coralloides*). Foto: Jiří
Lederer.

*Fig. 8: Hericium coralloides. Photo
by J. Lederer.*

Obr. 9: Bělochoroš slzící (*Postia guttulata*). Foto J. Lederer.

Fig. 9: *Postia guttulata*. Photo by J. Lederer.

Obr. 10: Holubinka azurová (*Russula azurea*). Foto J. Lederer.

Fig. 10: *Russula azurea*. Photo by J. Lederer.

Obr. 11: Holubinka lepkavá (*Russula viscida*). Foto J. Lederer.

Fig. 11: *Russula viscida*. Photo by J. Lederer.

Obr. 12: Výstava živých hub v Muzeu Beskyd Frýdek-Místek, 19. 9. 2021. Foto P. Jeziorski.

Fig. 12: Exhibition of live fungi in Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, 19. 9. 2021. Photo by P. Jeziorski.

Korálovec bukový (*Hericium coralloides*) – Hukvaldy

Tvoří nápadné plodnice podobné mořským korálům. Tvoří bohatě větvené bílé větve pokryté dolů mířícími ostny. Nezřídka má průměr i přes 50 cm. Vyrůstá na starých stojících bucích nebo na ležících mrtvých kmenech. Buk je hlavním hostitelem, ale zcela výjimečně se může vyskytnout i na jiných listnáčích. Vyskytuje se roztroušeně, limitujícím faktorem je spíše dostupnost potřebného substrátu.

Bělochoroš slzící (*Postia guttulata*) – Bílá

Bělochoroš tvořící tence kopytovité plodnice vyrůstající na mrtvém dřevu jehličnanů, nejčastěji na pařezech smrků. Povrch klobouku je světlý a zřetelně pásovaný. Naspodu klobouku jsou velice drobné bílé rourky, které mají tyrkysový nádech. Je považován za vzácnější druh. V Moravskoslezských Beskydech se vyskytuje nerovnoměrně, ale pravidelně.

Holubinka azurová (*Russula azurea*) – Jamník

Drobnější holubinka zcela zřídka dorůstající velikosti přes 10 cm. Položka klobouku je krásně modrá, téměř vždy (nebo jen zcela výjimečně některé plodnice v jedné skupině) bez růžových, fialových, zelených či žlutavých tónů. Třeň i lupeny jsou čistě bílé. Vyrůstá v menších skupinách. V Moravskoslezských Beskydech jde o ojedinělý druh a v Pobeskydí se pravděpodobně nevyskytuje. V České republice je jen místy hojnější, například v suších borech.

Holubinka lepkavá (*Russula viscida*) – NT – Bílá

Mohutná a velmi pevná holubinka vedená v Červené knize jako téměř ohrožená. Tvoří velké plodnice, často má klobouk průměr i přes 20 cm. Pokožka klobouku je masově červená, hnědočervená nebo i žlutočervená. Lupeny jsou krémové. Třeň je vysoký, tlustý a k bázi se ještě rozšiřuje. Je krémový a téměř vždy je na bázi až rezavý. V České republice je vzácná a vyskytuje se spíše ve vyšších polohách. V Moravskoslezských Beskydech však o žádnou vzácnost nejde, lze ji zde nacházet zcela pravidelně a v některých místech i v mnoha exemplářích.

Pestřec obecný (*Scleroderma citrinum*) – Hukvaldy

Tvoří kulovité plodnice o průměru až 150 mm, které ve spodní části nemají žádný náznak třeně. Povrch je většinou světle okrový a hrubě šupinatý, ve zralosti na vrcholu nepravidelně puká, a tak jsou uvolňovány výtrusy. Dužnina je v mládí bílá, postupně černající a má příjemnou kořenitou vůni. Houba je jedovatá a její konzumaci nelze doporučit. Někteří houbaři používají malé množství usušené houby jako koření. Nejvíce roste na písčitých půdách. Zajímavostí je, že tato předtím typická „břichatka“ dnes patří do řádu hříbotvaré (*Boletales*).

Pestřec bradavčitý (*Scleroderma verrucosum*) – Hukvaldy

Tvoří kulovité plodnice o průměru 20–70 mm, které ve spodní části většinou přecházející v krátký brázditý třeň, z něž vybíhají provazce podhoubí. Povrch je hladký, později s drobnými nepravidelnými šupinkami, barva je hnědá až šedohnědá, ve zralosti na vrcholu nepravidelně, často však hvězdovitě puká, a tak jsou uvolňovány výtrusy. Dužnina je v mládí bílá, postupně černající a příjemné kořeněné vůně. Houba je jedovatá a její konzumaci nelze doporučit. Častý druh zahrad a parků.

ZÁVĚR

Celkem bylo nalezeno 142 taxonů hub (Příloha 2). V některé z kategorií ohroženosti (tzv. červené seznamy hub) se nachází tři taxony (tj. 2,1 %): *Aleurodiscus disciformis* (kategorie kriticky ohrožený CR), *Entoloma nitidum* and *Russula viscida* (kategorie blízký ohrožení NT), Dva zaznamenané druhy *Amanita submembranacea* a *Ramaria aurea* aff. jsou řazeny do kategorie nedostatečně známé druhy (DD).

LITERATURA

- ANONYMOUS (2021): Index Fungorum. – URL: www.indexfungorum.org (navštíveno 22. 11. 2021).
 CIMALOVÁ Š. (2021): Floristický minikurz v Jakartovicích – krátký report. – URL: <https://www.ms-cbs.cz/floristicky-minikurz-v-jakartovicich-kratky-report> (navštíveno 22. 11. 2021).
 HOLEC J. & BERAN M. (eds) (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – Příroda, Praha, 24: 1–282.

PŘÍLOHA 1:**Seznam lokalit**

1 – Staré Hamry (distr. Frýdek-Místek): lesní porosty podél potoka Červík a Červíček, GPS (WGS 84) 49°27'52"N, 18°25'42"E – 49°27'50"N, 18°25'05"E – 49°28'03"N, 18°25'22"E, leg. J. Lederer, J. Tkáčiková, 18. 9. 2021.

2 – Horní Bečva (distr. Vsetín) a Bílá (distr. Frýdek-Místek): lesní porosty v okolí místní části Hlavatá = rozcestí směr obec Bílá, podmačené smrčiny, GPS (WGS 84) 49°24'57"N, 18°22'07"E, leg. M. Bílková, Z. Hlaváčová, P. Juřáková, P. Jeziorski, 18. 9. 2021; leg. M. Bílková, P. Juřáková, P. Jeziorski 21. 9. 2021.

3 – Staré Hamry (distr. Frýdek-Místek): místní část Jamník, smíšené lesy převážně se smrkem a bukem podél potoka Jamník, GPS (WGS 84) 49°29'06"N, 18°27'24"E a míst-

ní část Garbovice: kosené louky a pastviny nad silnicí nad přehradou, GPS (WGS 84) 49°28'00"N, 18°26'48"E, leg. J. Tkáčiková, 21. 9. 2021.

4 – Hukvaldy (distr. Frýdek-Místek): lesní porosty s množstvím mrtvého dřeva v Hukvaldské oboře, GPS (WGS 84) 49°36'39"N, 18°13'57"E, leg. J. Lederer, 17. 9. 2021.

? – lokalita blíže neurčena

PŘÍLOHA 2:

Seznam zaznamenaných taxonů hub

Taxonů jsou řazeny abecedně, sběry uložené v herbáři Muzea Beskyd Frýdek-Místek jsou označeny zkratkou FMM uvedenou v závorce za jménem taxonu a příslušnou lokalitou. Druhy řazené do některé z kategorií ohrožení Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky (HOLEC & BERAN 2006) jsou zvýrazněny tučně.

Albatrellus ovinus: 1;

***Aleurodiscus disciformis* (CR): 4 (FMM);**

Amanita citrina: 1; *A. fulva*: 1; *A. muscaria*: 1; *A. rubescens*: 1; *A. spissa*: 1; ***A. submembranacea* (DD): 3**; *A. umbrinolutea*: ?; *A. vaginata*: 1; *A. vaginata* f. *alba*: 3;

Armillaria ostoyae: 1, 2, 3;

Aurantiporus fissilis: 4 (FMM);

Bjerkandera adusta: 2, 4;

Boletus edulis: 1, 2, 3;

Caloboletus calopus: 1, 2, 3;

Calocera viscosa: 1, 2, 3;

Calvatia gigantea: ? (FMM); *C. utriformis*: 1;

Cantharellus amethysteus: 1, 2, 4; *C. cibarius*: 1, 2, 3;

Clavaria fragilis: 3;

Clavulina coralloides: 1; *C. fumosa*: 1;

Climacocystis borealis: 1 (FMM);

Cortinarius caperatus: 1 (FMM); *C. cinnamomeus*: 1, 2; *C. flexipes* (syn. *paleiferus*): 2, 3; *C. sanguineus*: 1, 2, 3; *C. traganus*: 1; *C. trivialis*: 1; *C. varius*: 1;

Craterellus tubaeformis: 1, 2, 3;

Crepidotus mollis: 1;

Crucibulum laeve: 1;

Echinoderma asperum: 1;

***Entoloma nitidum* (NT): 2 (FMM);**

Fomes fomentarius: 4;

Fomitopsis pinicola: 1, 4;

Ganoderma applanatum: 1; *G. pfeifferii*: 4 (FMM);

Geastrum pectinatum: 3; *G. rufescens*: 2 (FMM);
Gloeophyllum odoratum: 1;
Gomphidius glutinosus: 1;
Gymnopilus sapineus: 1;
Gymnopus confluens: 1; *G. peronatus*: 2, 3;
Hebeloma sinapizans: 1; *H. radicosum*: 1;
Hericium coralloides: 4;
Hydnum repandum: 1, 2, 3;
Hygrocybe citrinovirens: 3;
Hygrophorus olivaceoalbus: 1; *H. penarius*: 1;
Hypholoma fasciculare: 1; *H. marginatum*: 2; *H. sphagnicola*: 2; *H. sublateritium*: 1;
Hypoxylon cohaerens: 4;
Imleria badia: 1;
Inocybe geophylla: 1; *I. geophylla* var. *lilacina*: 1;
Laccaria amethystina: 1, 2, 3;
Laccaria laccata: 1, 2, 3;
Lactarius cemicarius: 1; *L. deterrimus*: 1, 2, 3; *L. helvus*: 1, 2, 3; *L. picinus*: 1; *L. pyrogalus*: 1; *L. rufus*: 1; *L. scrobiculatus*: 1; *L. serifulus*: 1; *L. tabidus*: 1; *L. vellereus*: 1, 2, 3;
Leotia lubrica: 2, 3;
Lepista nebularis: 1, 2, 3;
Lycoperdon molle: 1; *L. perlatum*: 1; *L. umbrinum*: 1;
Lyophyllum connatum: 1;
Macrolepiota procera: 1;
Megacollybia platyphylla: 1;
Micromphale perforans: 1, 2;
Mycena epipterygia: 2; *M. galericulata*: 1; *M. rosea*: 2; *M. rosella*: 1, 2; *M. zephyrus*: 1;
Mycetinis alliaceus: 4;
Panellus stipticus: 4;
Paxillus involutus: 1, 2, 3;
Peziza badia: 1;
Pholiota adiposa: 4;
Pleurocybella porrigens: 1;
Pluteus cervinus: 1;
Postia caesia: 1; *P. guttulata*: 1, 2; *P. ptychogaster*: 1; *P. stiptica*: 1;
Phellinus hartigii: 1;
Pseudohydnum gelatinosum: 1;
***Ramaria aurea* aff. (DD): 1;** *R. eumorfa* (syn. *invalii*): 1, 2;
Rhodocollybia butyracea: 2, 3; *R. butyracea* f. *asema*: 2;
Russula acrifolia: 1; *R. aeruginosa*: 1; *R. atropurpurea*: 3; *R. azurea*: 3; *R. chloroides*: 1; *R. coerulea*: 1; *R. cyanoxantha*: 1; *R. decolorans*: 1; *R. emetica*: 1; *R. fellea*: 1; *R. fragilis*: 1; *R. foetens*: 2;

R. laurocerasi: 2; *R. nigricans*: 1; *R. ochroleuca*: 1; *R. queletii*: 1; *R. vinosa*: 1; *R. violacea*: 3; ***R. viscida* (NT): 1**; *R. xerampelina*: 1;
Scleroderma citrinum: 4 (FMM); *S. verrucosum*: 4 (FMM);
Scutellinia scutellata: 1;
Stropharia aeruginosa: 1;
Suillus bovinus: 4;
Sutorius luridiformis: 1;
Tapinella atrotomentosa: 1;
Trametes gibbosa: 1; *T. hirsuta*: 1; *T. versicolor*: 1;
Tricholomopsis decora: 1, 2, 3; *T. rutilans*: 1;
Ustulina deusta: 4;
Vuilleminia coryli: 1, 4;
Xerocomellus pruinatus: 1, 2, 3;
Xeromphalia campanella: 2;
Xerula radicata: 4.